

УДК 339.92[(477.87-192.7)]=161.2(045)

Проблеми та перспективи реалізації транскордонного співробітництва на місцевому рівні

Проскура В.Ф.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту та управління економічними процесами
Мукачівського державного університету

Фозекош М.Л.

магістрант
Мукачівського державного університету

Стаття присвячена актуальній проблемі сьогодення – транскордонному співробітництву. Зроблено висновок про те, що найбільш важливим рівнем транскордонного співробітництва є місцевий рівень. Особливу увагу приділено аналізу сучасних проблем, які стримують та знижують ефективність прикордонної співпраці на місцевому рівні, а саме: нормативно-правове забезпечення, інституційне та кадрове, ресурсне, а також інформаційне забезпечення. Окреслено перспективи подальшого розвитку транскордонного співробітництва на місцевому рівні.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, рівні реалізації транскордонного співробітництва, нормативно-правове забезпечення, інституційне та кадрове забезпечення, ресурсне та інформаційне забезпечення.

Проскура В.Ф., Фозекош М.Л. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РЕАЛИЗАЦИИ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА НА МЕСТНОМ УРОВНЕ

Статья посвящена актуальной проблеме современности – трансграничному сотрудничеству. Сделан вывод о том, что наиболее важным уровнем трансграничного сотрудничества является местный уровень. Особое внимание уделено анализу современных проблем, которые сдерживают и снижают эффективность приграничного сотрудничества на местном уровне, а именно: нормативно-правовое обеспечение, институциональное и кадровое, ресурсное, а также информационное обеспечение. Определены перспективы дальнейшего развития трансграничного сотрудничества на местном уровне.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, уровни реализации трансграничного сотрудничества, нормативно-правовое обеспечение, институциональное и кадровое обеспечение, ресурсное и информационное обеспечение.

Proskura V.F., Fozekosh M.L. PROBLEMS AND PROSPECTS FOR IMPLEMENTATION OF CROSS-BORDER COOPERATION AT THE LOCAL LEVEL

The article is devoted to the topical problem of present day – to cross-border cooperation. We are concluded that the most important level of cross-border cooperation is the local level. Particular attention is paid to the analysis of contemporary issues that restrain and reduce the effectiveness of border cooperation at the local level, namely: regulatory, institutional and human resources, resource and information provision. Prospects for further development of cross-border cooperation at the local level are outlined.

Keywords: cross-border cooperation, levels of implementation of cross-border cooperation, regulatory support, institutional and staffing provision, resources and information provision.

Постановка наукової проблеми та її значення. Процеси інтеграції та розширення Європейського Союзу до кордонів України забезпечили створення необхідних умов для її співпраці з країнами об'єднаної Європи, різноманітними європейськими інституціями, участі України в Програмах сусідства Європейського Союзу. Наша держава отримала можливість якнайкраще реалізувати своє вигідне географічне розташування та здійснити важливі кроки на шляху інтеграції до європейського співтовариства.

Одним із напрямів реалізації євроінтеграційного вектору України є розвиток та удосконалення механізму транскордонного співробітництва, визначення його пріоритетних напрямів у загальній системі розвитку прикордонних регіонів держави. Зумовлено це тим, що на даний час спостерігаються значні диспропорції як у рівнях розвитку прикордонних регіонів нашої країни, так і у відповідних прикордонних регіонах країн Європейського Союзу, що межують з Україною.

Аналіз останніх публікацій. Результати наукових досліджень у сфері транскордонного співробітництва висвітлені в публікаціях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. В Україні проблематикою транскордонного співробітництва почали займатися ще на початку 90-х років минулого століття. Серед вітчизняних науковців проблемам транскордонного співробітництва присвячені роботи П. Беленького, В. Будкіна, Н. Мікули, З. Герасимчук, М. Долішного, Л. Корольчук, С. Писаренко, П. Луцишина, С. Федонюка, В. Пили, Д. Стеценка, І. Артьомова, І. Журби, А. Лавренчука, І. Студеннікова та інших, серед учених інших країн – І. Бусигіна, П. Еберхардт, Т. Коморніцкі, М. Пекман, Н. Хенсен та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі розвитку транскордонне співробітництво стикається з новими проблемами, які, з одного боку, можуть порушити налагоджені економічні, суспільні, культурні контакти та становити, в певній мірі, загрозу національній безпеці України, а з іншого – є тими ключовими завданнями, що потребують вирішення задля виведення транскордонного співробітництва на більш якісний рівень. Однією з таких проблем є невідповідність можливостей представників місцевого рівня управління України та країн Європейського Союзу щодо безпосередньої участі в транскордонному співробітництві.

Метою статті є дослідження проблем транскордонного співробітництва України з ЄС, виявлення основних чинників, що гальмують розвиток співробітництва, та визначення перспектив транскордонної співпраці на місцевому рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні вирішення проблем законодавчого та інституційного забезпечення транскордонного співробітництва має велике значення, особливо з погляду розширення Європейського Союзу до кордонів України. Транскордонне співробітництво наочно відображає проблему чіткого унормування підстав, меж повноважень та способів участі органів влади у такій сфері діяльності у відповідних нормах спеціалізованих нормативно-правових актів та відповідного інституційного забезпечення.

Транскордонне співробітництво не є новацією в українському державотворчому процесі, оскільки відбулася лише певна трансформація понять та процесів, що передували самій появі транскордонного співробітництва.

Раніше транскордонне співробітництво України з країнами сусідами – Угорщиною, Словаччиною, Польщею та Румунією було в основному справою двосторонніх або багатосторонніх відносин держав Центральної та Східної Європи, а зараз воно вийшло за цей дещо штучно звужений регіональний рівень. Тобто, перетворилося на форму стосунків України як з окремими державами-членами ЄС, так і з Євросоюзом у цілому [1].

Протягом тривалого періоду часу в Україні вживався термін «прикордонне» співробітництво і лише після набуття незалежності став вживатися термін «транскордонне».

Як зазначено у монографічному дослідженні Мікули Н.А. «...за своєю суттю співпрацю сусідніх територій визначають обидва терміни. Перший термін є більш звичним в Україні, він використовувався в умовах, коли кордон був достатньо закритий для широкого обміну. Не було мови також про створення транскордонних об'єднань (єврорегіонів) та реалізації проектів для вирішення спільних проблем суміжних територій ні на міждержавному, ні на міжрегіональному рівнях. Об'єктами досліджень були прикордонні території кожної з суміжних держав зокрема, і не розглядалися спільні проблеми... Проте, на даний час, взаємні відносини прикордонних територій відбуваються в значно більшій кількості сфер і, часто, незалежно від волі та бажань людини та відміченого нею кордону – в атмосфері, по воді тощо ("trans" в перекл. "пере", переносити, переміщати тощо). Тобто категорія "транскордонне" більше відповідає суті того, що відбувається на прикордонних територіях. Крім того, на сучасному етапі за об'єкт дослідження часто береться транскордонний регіон, про що ми вже згадували вище. Таким чином, можна зазначити, що транскордонне співробітництво більш широке поняття» [2, с. 13-14].

Отже, разом із поступовим переходом від прикордонного співробітництва до транскордонного змінювалися і розширилися сфери співпраці – від спрощеної прикордонної торгівлі до багатовекторного співробітництва, яке сприяє налагодженню добросусідських відносин між територіальними громадами та всебічному розвитку прикордонних регіонів суміжних країн.

Узагальнюючи досвід розвитку транскордонного співробітництва на європейському континенті, П. Беленький та Н. Мікула виділяють чотири рівні реалізації транскордонної співпраці [3]:

1) міжнародний рівень, на якому реалізується політика загальноєвропейських інтересів, здійснюється координація національних регіональних політик для збалансованого розвитку європейського простору;

2) державний рівень, на якому виробляється національна політика у сфері транскордонного співробітництва та узгоджуються національні інтереси із загальноєвропейськими, а також здійснюється гармонізація національних та регіональних цілей;

3) регіональний рівень, на якому реалізується регіональна політика розвитку транскордонного співробітництва з урахуванням інтересів держави та регіональних зацікавлень, здійснюється відповідна координація із регіонами сусідніх країн;

4) місцевий рівень, на якому здійснюється координація планів розвитку, що запропоновані місцевою владою (з урахуванням регіональних і національних інтересів), відбувається конкретна співпраця між суб'єктами прикордонних територій.

Слід відмітити, що в Україні транскордонне співробітництво найчастіше здійснюється на регіональному рівні та розглядається в якості співробітництва прикордонних регіонів суміжних держав. Також за участю регіонів створюються вищі інституційні структури транскордонного співробітництва, в тому числі єврорегиони.

Державний рівень транскордонного співробітництва на сьогодні здебільшого є декларативним та узгоджувальним і не призводить до поживлення співпраці на місцях.

Найбільшу увагу, все ж таки, слід зосередити на місцевому рівні, оскільки саме тут відбувається конкретна співпраця між суб'єктами прикордонних територій, саме на співпрацю та взаємодію між територіальними громадами або їх представницькими органами спрямоване транскордонне співробітництво, саме територіальна громада є тією основною ланкою, яка формує «фундамент» регіону та держави в цілому та здійснює місцеве самоврядування та місцеве управління.

Відтак, якісний склад місцевої ланки, тобто наявність певної інфраструктури, можливості для започаткування і розвитку підприємницької діяльності, існуючий рівень природних ресурсів і їх використання, створює передумови для розвитку, в першу чергу, самої територіальної громади, а вже потім і регіону, а також держави в цілому.

Тому використання можливостей транскордонного співробітництва як одного з

інструментів розвитку місцевої ланки є пріоритетним для прикордонних територій та створює передумови для залучення передового досвіду зарубіжних країн у різних сферах суспільного життя і його впровадження та використання на вітчизняних теренах.

Однак транскордонне співробітництво на місцевому рівні стикається з низкою перешкод, що суттєво знижують ефективність такої співпраці та носять демотивуючий характер. Серед цих проблем варто виділити наступні:

По-перше, це нормативно-правове забезпечення. Як вважають експерти «Закон України «Про транскордонне співробітництво» у своїй основі є достатньо декларативним і консервативним. Тобто, значна частина його положень лише описують існуючий порядок речей, а відтак не надто впливають на перебіг процесів у транскордонному співробітництві. Зокрема, це стосується принципів державної політики у сфері транскордонного співробітництва, сфер та форм, у яких може здійснюватися транскордонне співробітництво, повноважень і функцій суб'єктів транскордонного співробітництва тощо. З іншого боку, запропонований вказаним Законом механізм координації транскордонної діяльності, містить відчутні рудименти адміністративно-планового підходу, насамперед, в частині концентрації усіх координаційних функцій щодо розвитку транскордонного співробітництва в руках центральних органів виконавчої влади, що саме по собі є мало природним» [4, с. 26-27]. З цієї думкою не можна не погодитись, адже основний нормативний документ, який визначає основні засади у сфері транскордонного співробітництва не повинен описувати загальновідомі речі, а конкретно розкривати механізм здійснення транскордонного співробітництва і засоби забезпечення та підтримання цього співробітництва на належному рівні. Варто було б також внести зміни та доповнення у згаданий нормативно-правовий акт та привести його у відповідність із сучасними реаліями, а саме визначити, що транскордонне співробітництво здійснюється між територіальними громадами або властями сусідніх територій, а між іноземними органами влади, які не є сусідами – міжтериторіальне, як це прийнято в Європі та передбачено у Європейській рамковій конвенції про транскордонне співробітництво та Протоколі № 2 до цієї Конвенції, ратифікованих Україною [5; 6]; більш чітко визначити функціональні можливості органів місцевого самоврядування на

здійснення транскордонного співробітництва у зв'язку з процесами децентралізації влади в Україні.

По-друге, це інституційне та кадрове забезпечення. Для ефективного впровадження та реалізації транскордонного співробітництва необхідною є наявність певної інституційної складової, яка створюватиме додаткові якісні умови для максимального використання потенціалу транскордонного співробітництва по обидві сторони кордону, але, насамперед, для України.

Інституційне забезпечення транскордонного співробітництва ґрунтується на правовому забезпеченні транскордонних відносин, основу якого складають низка Законів України, таких як: «Про транскордонне співробітництво», «Про державні цільові програми», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стимулювання розвитку регіонів» та інші, а також підзаконних актів: Постанов Кабінету Міністрів, Указів Президента України тощо. Однак вітчизняним законодавчим актам присутня проблема чіткого унормування підстав, меж повноважень та способів участі органів державної влади та органів місцевого самоврядування в транскордонному співробітництві у відповідних нормах нормативно-правових актів.

Між країнами-членами ЄС та Україною сьогодні існує суттєва диспропорція, пов'язана з адміністративними, правовими та економічними розбіжностями, які, у свою чергу, обмежують можливості транскордонного співробітництва. Органи самоврядування країн ЄС мають значно більше повноважень, а можливості українських органів місцевого самоврядування багато в чому залежать від рішень, які приймаються на державному рівні [4, с. 42].

В країнах Європи пріоритетами співробітництва є інтереси місцевих громад, а в Україні транскордонне співробітництво розглядається з точки зору державних інтересів [4, с. 43].

Сьогодні в інституційній інфраструктурі реалізації регіональної політики в Україні значне місце посідає Кабінет Міністрів, який бере безпосередню участь не лише в розробці регіональної політики, але і в реалізації конкретних місцевих проектів і програм. В країнах ЄС роль центрального уряду все більше зводиться до розробки концептуальних засад і необхідної нормативно-правової бази, в той час як у реалізації регіональної політики зростає роль регіонального і місцевого само-

врядування, громадських організацій, які відстоюють інтереси громад і регіонів, а також професійних структур (зокрема агентств регіонального розвитку), покликаних сприяти регіональним ініціативам і які мають бути поза впливом як політичних інтересів, так і інтересів окремих органів влади [4, с. 43].

Слід також відзначити, що співпраця українських регіонів та територіальних громад з ЄС залишається фрагментарною та позбавленою системності. Найбільше контактів в рамках транскордонного співробітництва здійснюють в Україні саме органи влади обласного рівня. В свою чергу, органи державної влади нижчих рівнів та органи місцевого самоврядування здійснюють значно менше контактів з відповідними органами та інституціями ЄС. Окрім того, діяльність органів державної влади місцевого рівня та органів місцевого самоврядування у сфері транскордонного співробітництва носить дещо декларативний та представницький характер.

Варто також згадати про такі інституції, як агентства регіонального розвитку (АРР), які себе добре зарекомендували за кордоном. Діяльність таких інституцій спрямована на пошук механізму оптимального поєднання державних, регіональних і місцевих інтересів з інтересами приватного сектору в межах відповідного регіону або певної території на основі взаємоузгодження пріоритетів загальнонаціонального та регіонального розвитку, децентралізації та залучення громадськості до вирішення нагальних проблем розвитку регіону та відповідної території.

У країнах ЄС мережі агенцій і фондів регіонального розвитку ефективно співпрацюють з місцевою і центральною владою як фокусні центри стратегічного планування та супроводу проектів розвитку територій. Вони забезпечують ефективну міжсекторну співпрацю на рівні «влада – бізнес – громадськість» і створюють якісно нове інституційне середовище, сприятливе для вирішення нагальних соціально-економічних, культурних, екологічних та інших проблем територій. Європейський досвід свідчить, що налагоджена діяльність АРР сприяє досягненню синергії та мультиплікативного ефекту, адже дозволяє цілісно врахувати потреби та можливості територій, розділених кордонами внутрішнього адміністративно-територіального устрою держави [7, с. 142].

Зосередження компетенції щодо регіонального розвитку у сфері діяльності агенцій регіонального розвитку має певні переваги порів-

няно з монопольним збереженням подібних функцій у межах повноважень регіональних органів влади, а саме: дозволяє уникнути розпорошення наявних на місцевому рівні ресурсів; позбутися політизації процесу розвитку регіонів (покласти край використанню регіонального розвитку як інструменту досягнення електоральних цілей), знизити залежність рішень, що приймаються на місцевому рівні, від впливу суб'єктивізму та зміни політичної кон'юнктури. Такі переваги дозволяють АРР сформулювати об'єктивне стратегічне бачення розвитку регіону на довгострокову перспективу [7, с. 142].

З такою думкою безперечно варто погодитись, однак, як показує вітчизняний досвід, створення різноманітних агентств та агенцій не призводить до якоїсь консолідації діяльності по тій же системі «влада – бізнес – громадськість», оскільки кожна така інституція (агентство, агенція) намагається продемонструвати бурхливу діяльність, проводячи певні заходи, зазвичай подібні, внаслідок чого відбувається не досягнення синергічного ефекту від колективних дій, а навпаки – розпорошення елементів, тобто кожна така структура повинна координувати та кооперувати свою діяльність з іншими подібними структурами, їх неписаною метою має бути проведення таких заходів, які є новими на відповідній території та не дублюють інші.

В Європі також набули розвитку інші самоврядні організації, які здійснюють підтримку та надають допомогу суб'єктам та учасникам транскордонних відносин. В Україні ж ці організації або відсутні, або їх діяльність є мізерною та жодним чином не впливає на покращення та розвиток транскордонного співробітництва, оскільки вони не мають належного фінансового забезпечення, позбавлені певних адміністративних інструментів впливу і, здебільшого, функціонують у режимі підрядників донорських організацій з виконання відповідних транскордонних проектів, виконуючи швидше підприємницьку функцію, а ніж роль самоврядних інституцій із забезпечення ефективного функціонування транскордонного співробітництва.

Одночасно з проблемою недостатності інституцій із просування, підтримки, стимулювання, навчання та ознайомлення зі сферою транскордонного співробітництва тісно пов'язана проблема кадрового забезпечення ТКС. Більшість громадян України навіть не обізнані в тому, що таке транскордонне співробітництво, для чого воно є, які його можли-

вості, переваги, недоліки. Відтак, ефективний процес розвитку транскордонних відносин вже може бути поставлений під сумнів, адже хто, як не територіальна громада, має бути перш за все зацікавлена в розвитку власної місцевості в різних аспектах буття. Слід також відзначити, що негативний вплив на транскордонну співпрацю також чинить низька компетентність регіональних і місцевих органів влади, нездатних ефективно вирішувати проблеми, що виникають на підвідомчій їм території, оскільки навчання представників влади різноплановим аспектам транскордонного співробітництва в Україні не здійснюється. Тому органи влади, так би мовити, «вчаться на власних помилках».

По-третє, це ресурсне забезпечення. Не може бути здійснено будь-якої діяльності, в тому числі і у сфері транскордонного співробітництва без належного ресурсного забезпечення. В першу чергу йдеться про фінансове забезпечення, оскільки сьогодні будь-які намагання, ініціативи потребують фінансової складової. Це стосується розбудови різного роду інфраструктури: прикордонної, транспортної, туристичної, логістичної та інших. Для вирішення цих питань, звісно, можна використати закордонні фінансові інструменти, однак постає питання в тому, що кожен закордонний фінансовий інструмент передбачає вкладення частки вітчизняних фінансових ресурсів, за якими пильно наглядає центральна влада і не бажає їх розпорошувати на маленькі локальні проекти. Під дію цієї проблеми потрапляє і транскордонне співробітництво, адже, по-перше, реалізація будь-яких транскордонних проектів передбачає фінансування як з боку іноземних інституцій, так і зі сторони вітчизняних представників, а по-друге, відповідно до Закону України «Про транскордонне співробітництво» [8], державна підтримка розвитку транскордонного співробітництва передбачає концентрацію фінансових ресурсів на пріоритетних та найбільш обґрунтованих проектах (програмах) з метою досягнення максимального ефекту їх реалізації. Таким чином, ми можемо припустити, що не всі проекти транскордонного співробітництва, які реалізовуватимуться на місцях, отримають державну підтримку, тобто місцевим громадам необхідно буде фінансувати проекти з власних мізерних бюджетів. Відповідний брак коштів вже є демотивуючим фактором того, щоб розпочинати певні транскордонні проекти.

Отже, наявність суттєвих обмежень щодо

використання адміністративних і фінансових важелів органів місцевого самоврядування в Україні, порівняно із сусідніми державами Європи, не дозволяє українським громадам розвивати транскордонне співробітництво відповідно до вимог і можливостей своїх закордонних партнерів, унеможливує розвиток культурного, гуманітарного та екологічного співробітництва на рівні місцевих громад прикордонних регіонів України та сусідніх європейських держав.

По-четверте, це інформаційне забезпечення. Сучасна діяльність просто вимагає інформаційного супроводу, також це стосується і транскордонних відносин. Як зазначають деякі експерти, «без інформаційного забезпечення ТКС може бути справою ризикованою і призводити до неочікуваних і негативних результатів» [9, с. 35].

Інформаційний супровід транскордонного співробітництва є на сьогодні важливою складовою, поряд з іншими: фінансовою, матеріально-технічною, кадровою складовими. Інформаційна підтримка необхідна всім: суб'єктам і учасникам транскордонного співробітництва, іншим зацікавленим сторонам для отримання актуальної інформації про стан та перспективи реалізації транскордонних проектів та прийняття ефективних управлінських рішень; бізнес-структурам, громадськості – для отримання знань про сутність та можливості транскордонного співробітництва, про переваги та недоліки участі в різноманітних проектах транскордонного характеру тощо та забезпеченні зворотного зв'язку.

У країнах з розвинутою ринковою економікою інформаційній підтримці приділяють значну увагу. Це стосується також сфери транскордонного співробітництва, якій присвячена діяльність багатьох інтернет-ресурсів. В свою чергу, в Україні інформаційному забезпеченню транскордонного співробітництва приділяється значно менша увага. На регіональному та місцевому рівні присутні лише декілька якісних інформаційних ресурсів, які постійно інформують про стан реалізації транскордонних проектів, зокрема це «Агентство регіонального розвитку та транскордонного співробітництва «Закарпаття»». Проте в більшій мірі офіційні джерела не надають якісної інформації про транскордонне співробітництво, а лише повідомляють про чергове проведення конкурсів проектів, конференцій, засідань і, зазвичай, у минулому часі. Таким чином, громадськість залишається непоінформованою, як конкретно відбувається

транскордонне співробітництво і які позитивні результати воно має для пересічних громадян регіонів України.

Незважаючи на проблеми, які супроводжують процеси реалізації транскордонного співробітництва на території України, співпраця із закордонними партнерами продовжує розвиватися. Великі сподівання покладаються на проголошену та прийняту до виконання програму децентралізації державної влади, внаслідок якої більше повноважень, прав, а також, що дуже важливо, фінансових можливостей отримають саме територіальні громади і їх представницькі органи. Таким чином, громади отримають більше можливостей для розвитку власних територій, розбудови інфраструктури, поживлення міжнародної співпраці, в тому числі транскордонного та міжтериторіального співробітництва. Важливим моментом залишається те, щоб також відбулася децентралізація сфери зовнішніх відносин, оскільки сьогодні такі питання необхідно узгоджувати з центральними органами виконавчої влади.

Висновки. Сучасний стан транскордонного та міжтериторіального співробітництва в Україні ще не набув повномасштабних обертів. Як свідчить європейський досвід, становлення та розвиток транскордонних відносин є одним з перспективних шляхів вирішення місцевих та регіональних проблем, які притаманні суміжним територіям, ефективним способом розвитку прикордонних та периферійних територій, створює можливості для залучення та впровадження на вітчизняних просторах кращого європейського досвіду в законодавчій, управлінській, фінансовій, економічній, соціальній, культурній сферах, збалансування диспропорцій між суміжними територіями у тих же, вище перелічених, сферах, а також виступає об'єднуючим чинником євроінтеграційних прагнень України.

Сьогодні транскордонне та міжтериторіальне співробітництво стикається з певними проблемами, які сповільнюють ці процеси. Серед них можна виділити законодавчу складову, якій притаманна неповна взаємоузгодженість норм та пріоритетів, а також практика несумлінного виконання діючих законів і державних програм, неоднакове тлумачення окремих нормативних положень як міністерствами та відомствами, так і місцевими органами державної влади і розпорошення регуляторних функцій, пов'язаних із розвитком сфери транскордонного співробітництва, між різними органами державної влади.

В Україні, незважаючи на деякі позитивні зрушення, все ж таки досить слабка інституційна інфраструктура для розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва, що пояснюється відсутністю реальної зацікавленої і цілеспрямованої

державної політики в цьому важливому напрямі, а також неспроможністю прикордонних регіонів самотужки забезпечити формування відповідних інституцій, насамперед за браком матеріально-фінансових ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мітряєва С.І. Транскордонне співробітництво Україна-ЄС: стан, проблеми та перспективи. // С.І. Мітряєва, А.М. Крижевський. Регіональний філіал НІСД у м. Ужгороді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/juli2009/34.htm>.
2. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.
3. Беленький П.Ю. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів / П.Ю. Беленький, Н.А. Мікула: монографія / Регіональна політика: методологія, методи, практика: [кол. авт. ; за ред. академіка НАНУ М. І. Долішного]. – Львів : НАН України ; Інститут регіональних досліджень, 2001. – С. 654–697.
4. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС: Монографія / За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В. Борщевського, к.е.н. Т. Васильціва. – Львів: Ліга Прес, 2009. – 436 с.
5. Європейська рамкова конвенція про ТКС між територіальними общинами або властями (21 травня 1980 р., м.Мадрид.) // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_106.
6. Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними владами або громадами, який стосується міжтериторіального співробітництва, від 5 травня 1998 р. Страсбург [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_520.
7. Ренькас Т.І. Інституційне забезпечення міжрегіонального та транскордонного співробітництва західних областей України. / Т.І. Ренькас // Економіка та держава. – № 7. – 2014. – С. 141 – 144.
8. Закон України «Про транскордонне співробітництво», № 1861-IV, від 24 червня 2004 року // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1861-15>.
9. Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України: теоретичні аспекти: кол. моногр. / А. М. Митко, Б. М. Юськів, Н. П. Карпчук [та ін.]; наук. ред. Є. Б. Тихомирова, за заг. ред. А. М. Митко. – Луцьк: Вежа-Друк, 2013. – 268 с.

REFERENCES:

1. Mytryayeva, S.I. (2009), Transkordonne spivrobitnytstvo Ukraina-Yes: stan, problemy ta perspektyvy [Transborder cooperation Ukraine-EU: state, problems and prospect]. Retrieved from: <http://old.niss.gov.ua/monitor/juli2009/34.htm>. (Accessed 19 November 2017).
2. Mikula, N. A. (2004), Mizhteritorial'ne ta transkordonne spivrobitnictvo: monografija [Interterritorial and cross-border cooperation: monograph], National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Regional Studies, Lviv, Ukraine, pp. 395.
3. Belenky P.Y. (2001), Zovnishn'oekonomichna diial'nist' rehioniv [External economic activities of regions] / P.Y. Belenky, N.A. Mikula: monograph / Regional policy: methodology, methods, practice: [ex. author.; under the editorship of academician of NAS M. I. Dalishnij]. – Lviv: National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Regional Studies. – p. 654-697.
4. Mikula, N. A. (2009) Problemy rozvytku transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy v umovakh rozshyrenoho Yes: monografiiia [The problems of cross-border cooperation of Ukraine in the enlarged EU: Monograph. Mikuly. N., Borshchevskiy V., Vasylytsiva T. (ed.)], Liga Pres, Lviv, Ukraine, pp. 436.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2009), Yevropejs'ka ramkova konventsiiia pro TKS mizh terytorial'nymy obschynamy abo vlastiamy (21 travnia 1980 r., m.Madryd) [European Outline Convention on CBC between Territorial Communities or Authorities]. Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_106 (Accessed 20 November 2017).
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), Protokol № 2 do Yevropejs'koi ramkovoii konventsii pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorial'nymy vladamy abo hromadamy, iakyj stosuiet'sia mizhterytorial'noho

spivrobitnytstva, vid 5 travnia 1998 r. Strasburh [Protocol No. 2 to the European Outline Convention on Transfrontier Co-operation between Territorial Communities or Authorities concerning interterritorial co-operation]. Retrieved from: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_520 (Accessed 20 November 2017).

7. Renkas, T.I. (2014), Instytutsijne zabezpechennia mizhrehional'noho ta transkordonnoho spivrobitnytstva zakhidnykh oblastej Ukrainy [The institutional support of interregional and cross-border cooperation in western regions of Ukraine], *Ekonomika ta derzhava*, vol. 7, pp. 141–144.

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), Zakon Ukrainy «Pro transkordonne spivrobitnytstvo», № 1861-IV, vid 24 chervnia 2004 roku [The Law of Ukraine “On the cross-border cooperation”]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15> (Accessed 23 November 2017).

9. Mytko A.M. (2013) Informatsijne zabezpechennia transkordonnoho spivrobitnytstva Ukrainy: teoretychni aspekty: kol. monohrafiia [Information provision of cross-border cooperation of Ukraine: theoretical aspects: Monograph. Mytko, A.M., Yus'kiv, B.M., Karpchuk, N.P. (ed.)], Vezha-Druk, Luts'k, Ukraine, pp. 268.